

Marek Czachorowski, *Ku epoce rodziny. Wskazania zawarte w listach Ojca Świętego Jana Pawła II kierowanych do Instytutu Studiów nad Rodziną UKSW w Łomiankach, Łomianki 2000, stron 274*

„Z pewnością sytuacja polskiej wspólnoty miłości i życia związana jest z globalną sytuacją rodziny. Mrok zaś zdaje się zagrażać rodzinie zawsze. Będąc rzeczywistością tak bliską każdemu człowiekowi, zagrożona jest ona zawsze wprawdzie przez zezwyczajenie, jak wszystko, co bliskie. Oprócz tego, skoro rodzina jest dobrem trudnym, dobrem trudnym na miarę swojej wartościowości, to tak jak każde *bonum arduum*, rodzi pokusę niejako przykrojenia tego trudu ludzkiej słabości” (s. 15) – wydaje się, iż te słowa Autora omawianej pozycji zamieszczone we Wprowadzeniu oddają kierunek badań, które starał się realizować. Jedną z fundamentalnych kwestii, która dotyczy wszystkich ludzi żyjących w rodzinie i tworzących rodzinę, jest problematyka rodzinna. Nauki o rodzinie mają na celu pomoc wielu młodym ludziom w zrozumieniu, czym naprawdę jest rodzina i dlaczego to jest takie ważne. Zdolność poznania prawdy domaga się od człowieka ufności w samego siebie. Dostrzegalny kryzys ludzkiego rozumu zapoczątkowany został przez zerwanie z wiarą, gdyż wiara doskonali rozum. Opierając się na encyklice *Fides et ratio* Jana Pawła II Autor podkreślił, że dzięki filozofii można odnowić mo-

ralność współczesnych społeczeństw, gdyż filozofia ma mocne oparcie dla prawdziwej etyki, której potrzebuje dzisiaj ludzkość. Szczególnie zagrożone są młode pokolenia, które czują się pozbawione autentycznych punktów odniesienia. Ważną potrzebą jest znalezienie fundamentu, na którym można zbudować życie osobiste i społeczne. Niniejsza książka jest również pamiętką głębokiej myśli społecznej zawartej w nauczaniu Jana Pawła II. Z tych między innymi powodów należy zauważyć omawianą pozycję Marka Czachorowskiego.

Recenzowana pozycja składa się ze Wprowadzenia oraz pięciu rozdziałów. Zawiera również wykaz 38 listów Ojca Świętego Jana Pawła II nadesłanych do Instytutu Studiów nad Rodziną oraz Instytutu Świętej Rodziny w latach 1978–2000, które były kierowane na ręce abp. K. Majdańskiego – założyciela Instytutu.

We wprowadzeniu podkreślone zostało, jak wielką rolę odgrywa we współczesnej, polskiej, rzeczywistości, Instytut Studiów nad Rodziną, a wypowiedzi Jana Pawła II skierowane do Instytutu stanowią tło dla podjętych w publikacji rozważań.

W rozdziale pierwszym: „Rodzina a kryzys współczesnej koncepcji na-

uki” zostały poruszone zagadnienia kryzysu rozumu i wiary, a także podkreślony został świat znajdujący się poza dobrem i złem oraz pogłębiający się kryzys rodziny. Usunięcie etyki poza obręb wiedzy sprawiło, że nauki szczegółowe pozbawione odniesień moralnych, ustawione poza dobrem i złem, stały się zagrożeniem – nie mogą dostarczyć całościowego ujęcia istoty człowieka i rodziny. Dużo miejsca poświęcono zagadnieniom edukacji i wychowania, dostrzeżono również głęboki kryzys pedagogiki, widoczny w kryzysie dzisiejszego wychowania. Model działalności wychowawczej prowadzonej przez ISNaR domaga się odróżniania wychowania od edukacji oraz bazowania w pedagogice na etyce, wbrew współcześnie rozpowszechnionym tendencjom.

Natomiast w drugim rozdziale: „Rodzina a utylitaryzm” zwrócono uwagę, jak zgubny dla człowieka i rodziny jest utylitaryzm. W dalszej części Autor zaprezentował poglądy Nietzschego, które posłużyły za wzorzec faszystowskiej retoryce – człowiek przywłaszczył sobie prawo nie tylko do życia, ale także do źródeł życia, czego konsekwencją była śmierć milionów niewinnych istot. Podejmując zagadnienia dobra moralnego, Papież przestrzegał przed utylitaryzmem, bowiem: „Utylitaryzm dopuszcza tylko instrumentalne traktowanie człowieka przez człowieka” Rozważania prowa-

zione w tej części wskazują również, jak zgubny dla rodziny jest praktyczny materializm, poprzez który szerzy się „kultura śmierci”

W kolejnym, trzecim, rozdziale: „Rodzina a prawda o dobru” podjęto tematykę rodziny w kontekście prawdy o dobru. Według Autora zagrożeniem prawdy o dobru jest asymilacja takiej koncepcji etyki, która prowadzi do błędnych sądów o moralnej wartości czynów. W tej sytuacji człowiek staje się kreatorem prawdy o dobru. W tym kontekście omówiony został tzw. anonimowy antyteizm (np. aprobata antykoncepcji), który okazuje się bardziej zbrodniczy niż ateizm jawny. Niektórzy bowiem ulegają wpływom relatywizmu, opowiadając się na przykład za zabijaniem nienarodzonych dzieci, aprobując antykoncepcję, eutanazję, rozwody... Błędna etyka małżeństwa i rodziny uniemożliwia postawienie tej problematyki na ludzkim poziomie miłości.

Z kolei w czwartym rozdziale: „Prawo w służbie rodzinie” Autor przedstawił, jak sytuacja małżeństwa i rodziny określana jest w świetle prawa i różnych ustaw, które za cel mają służbę rodzinie. Szeroko omówiony został problem aborcji oraz prawna ochrona życia. Autor zaznaczył, że istnieje duża niesprawiedliwość przy stanowieniu i interpretacji prawa, która świadczy o zagubieniu na polu etyki. Jan Paweł II przy rozmaitych oka-

zjach szczegółowo przedstawiał swoje stanowisko w sprawie regulacji prawno-karnych odnoszących się do aborcji, stanowisko również Urzędu Naczyielskiego Kościoła, a więc obowiązujące dla wspólnoty katolickiej. Autor podkreślił ponadto wkład, jaki w cywilizację śmierci wnosi niehumanitarna medycyna.

W ostatnim, piątym, rozdziale: „Globalny spisec przeciwko życiu” zostały ukazane współczesne tendencje „przeciw życiu”, które przyjęły zasięg globalny. Autor zajął się w tej części problemem niezwykle aktualnym – w obliczu głębokich przemian społecznych, gospodarczych i kulturowych, przy zaskakującym ich tempie podejmuje się walkę z rodziną. Wskazał, jak w imię postępu i wolności, w imię nowoczesnych haseł, buduje się kulturę śmierci, posługując się językiem życia. Chodzi o globalną kwestię społeczną, demograficzną, będącą narzędziem walki z rodziną, o konferencje na temat ludności, a także o przemoc oraz kłamstwo w Europie i świecie.

W ostatnich latach pojawia się coraz więcej publikacji dotyczących rodziny. Dynamizm przemian społecznych w skali globalnej kieruje uwagę wielu autorów na zagrożenia, przed jakimi staje ta podstawowa komórka społeczna. Próbuja oni przedstawić zagadnienia dotyczące rodziny w obrębie wielu dziedzin, w tym także w

obróbie filozofii. Do takich cennych i oczekiwanych publikacji zaliczyć należy i książkę M. Czachorowskiego: *Ku epoce rodziny*. Autor przedstawił w niej refleksje skoncentrowane wokół wskazań zawartych w listach Ojca Świętego Jana Pawła II, kierowanych do Instytutu Studiów nad Rodziną UKSW w Łomiankach, nazwanym przez Jana Pawła II „wielkim skarbem”, gdyż placówka ta łączy rzetelną informację intelektualną i formację duchową oraz zajmuje się interdyscyplinarnymi naukami o rodzinie.

Poddana omówieniu publikacja stanowi cenny zbiór refleksji, jest ważną pozycją, gdyż podejmuje kwestie dotyczące rodziny – podstawowej komórki życia społecznego. Poruszając tak istotny temat, Autor odwoływał się do myśli Jana Pawła II. Lektura przedstawionej pozycji prowokuje do dyskusji nad stanem współczesnej rodziny i jej podstawowym zadaniem, jakim jest służba życiu. W dobie coraz odważniejszego manipulowania człowiekiem, Autor wskazał na liczne niebezpieczeństwa, na które narażona jest współczesna rodzina, podkreślając, że nade wszystko potrzebuje ona pomocy, aby mogła stać się wspólnotą życia i miłości. Po książkę tę powinni sięgnąć wszyscy, którzy pragną dokonać refleksji na temat rodziny, a także ci, którzy nie tylko chcą przypomnieć sobie właściwy autorytet rodziny, ale przede wszystkim uświadomić i wpa-

jać młodym pokoleniom te wartości, które owocują w życiu. Autor znakomicie przedstawił w tym względzie pracę i rolę Instytutu, przytoczył opinie głównie Jana Pawła II oraz innych autorów potwierdzających istnienie silnego przekonania o wartości i znaczeniu rodziny. Starł się nadto prze-

konać – czyniąc to językiem bardzo komunikatywnym – że każde pokolenie musi podjąć ten temat, zrozumieć go i opowiedzieć się po stronie rodziny, będącej podstawowym środowiskiem rozwoju i wychowania człowieka.

Ks. Józef Stala

Andrzej A. Napiórkowski OSPPE, *Homo ecclesiasticus*.
Szkice z antropologii eklezjologicznej, Kraków 2007

Ojciec profesor Andrzej A. Napiórkowski OSPPE przyzwyczał nas do konieczności uważnego śledzenia jego kolejnych publikacji. Duża ich część dotyczy dziedziny eklezjologii, ale również zagadnień ekumenizmu, życia konsekrowanego, jak też szerokiej gamy zagadnień dogmatycznych. Wśród tego bogactwa publikacji warto zwrócić uwagę zwłaszcza na bardzo ważną i nowatorską książkę *Mysterium communionis. Eklezjalny paradygmat dziejów zbawienia* (Kraków 2006), która w pewien sposób stanowi przygotowanie do pozycji recenzowanej w tym artykule.

Mysterium communionis jest bardzo kompetentną próbą przedstawienia nauki o Kościele i chrześcijańskiej ekonomii zbawienia przez pryzmat teologicznego pojęcia *communio*. Autor zda-

je sobie sprawę, że takie ujęcie nauki o Kościele było sugerowane jako kierunek *aggiornamento* w eklezjologii przez Sobór Watykański II, jak również, że to pojęcie odsyła teologa do najbardziej autentycznych wczesnochrześcijańskich źródeł myślenia o Kościele jako *koinonia*. Książka *Mysterium communionis* idzie znacznie dalej; nie ograniczając się do przypominania starych prawd, stara się, w sposób niezwykle udany, zastosować to paradygmatyczne pojęcie *communio* do różnych prawd i dziedzin eklezjologii, żeby ukazać jak miałyby wyglądać odnowiona eklezjologia komunijna.

Książka *Homo ecclesiasticus. Szkice z antropologii eklezjologicznej* jest w pewnym sensie kontynuacją *Mysterium communionis* – stąd ten historyczny rekurs w poprzednim paragrafie. W